

ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2011

Επιμέλεια:

Ομάδα Φιλολόγων της
'Ωθησης

Πέμπτη, 12 Μαΐου 2011
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι δεδομένο ότι το διαδίκτυο έφερε μια πιο ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Ζούμε ένα κύμα εκδημοκρατισμού της γνώσης. Παλιότερα, για να δει κανείς τη βιβλιοθήκη του Κέμπριτζ, έπρεπε να ταξιδέψει χιλιάδες χιλιόμετρα. Σήμερα, μπορεί να βρει τα βιβλία της από το γραφείο του. Παλιότερα, έπρεπε να έχει κάποιος λεφτά για να παρακολουθήσει μαθήματα του MIT¹. Σήμερα, έρχονται διαδικτυακά στο σπίτι του.

Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες. Η μία είναι η άρνηση της τεχνολογίας, εξαιτίας των πιθανών κινδύνων που έχει η ανάπτυξή της. Ο Πολ Βιρίλιο, για παράδειγμα, έγραψε την «Πληροφοριακή Βόμβα». Είναι σίγουρος ότι η κοινωνία της γνώσης ενέχει κινδύνους, αλλά άγνωστους. Δεν τους ξέρει, αλλά...υπάρχουν. Η δεύτερη γκρίνια έχει να κάνει με τα «παιδάκια της Αφρικής». Το ακούμε για κάθε νέα τεχνολογία: «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ², όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;». Το επιχείρημα έχει εν μέρει λογική. Πραγματικά «τι να το κάνεις το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, αν δεν έχεις Αλτσχάιμερ;». Αν όμως αποκτήσεις, το πρώτο που ξεχνάς είναι τα «παιδάκια της Αφρικής». Η τρίτη γκρίνια έχει να κάνει με το διαβόητο «ψηφιακό χάσμα». Βέβαια, καμιά τεχνολογία, καμιά επιστημονική επανάσταση δεν διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε την πρώτη Βίβλο το 1455· ωστόσο στην Ελλάδα η τυπογραφία ήρθε στις αρχές του 19ου αιώνα. Όσο για το τυπωμένο βιβλίο, ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι η επανάσταση έγινε και ακόμη προχωρεί. Εξάλλου, αυτοί που μιλούν για ψηφιακό χάσμα στην Αφρική πρέπει να αναλογιστούν ποιο είναι το τυπογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική.

Πολύ περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να μετέχουν ισότιμα στην κοινωνία της γνώσης και πλέον όχι μόνον ως αναγνώστες, αλλά και ως συγγραφείς. Στον κυβερνοχώρο, οικονομικά και τεχνολογικά, όλοι βρίσκονται στο ίδιο σημείο εκκίνησης. Στο διαδίκτυο, το άρθρο ενός δημοσιογράφου είναι εξίσου προσβάσιμο με το άρθρο ενός πιτσιρικού. Δηλαδή, τα δίκτυα επικοινωνιών ισοπεδώνουν παλιές ιεραρχίες της βιομηχανικής κοινωνίας και απομένει να δούμε αν θα συνθέσουν νέες. Στον κυβερνοχώρο λειτουργεί καθένας σύμφωνα με τις ανάγκες του και τις δυνατότητές του. Αυτό όμως δημιουργεί έναν κατακερματισμό της εμπειρίας που

τρομάζει πολλούς. Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα. Από την άλλη, όλη αυτή η πληθώρα διαθέσιμων πληροφοριών **μετατρέπεται** σε άγχος. «Πληροφοριακό άγχος» το ονομάζουν κάποιοι ψυχολόγοι: «να προλάβω να δω το ένα, να διαβάσω το άλλο, να μη χάσω το τρίτο, ώστε να μην είμαι εκτός θέματος και εκτός της κοινότητας όπου ζω και λειτουργώ». Αυτό το άγχος είναι λογικό να υπάρχει και να μεγεθύνεται, όσο μεγαλώνει το ποσό των πληροφοριών που όλοι έχουμε διαθέσιμες.

Όλα αυτά είναι πραγματικά, αλλά το ίδιο θα έλεγε κι ένας μοναχός του Μεσαίωνα βλέποντας την πλημμύρα των αιρετικών κειμένων που άρχισαν να βγαίνουν από τις τυπογραφικές μηχανές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πληροφορική επανάσταση είναι σε μετάβαση και κάθε επανάσταση σε μετάβαση **διασπείρει** σύγχυση. Το παλιό δεν έχει πεθάνει και το καινούριο δεν έχει γεννηθεί.

Πάσχος Μανδραβέλης. Από τον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

1. MIT: Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης.
2. Αλτσχάιμερ: Νόσος με κυριότερο σύμπτωμα την απώλεια της μνήμης.

ΘΕΜΑ Α1.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε. (100-120 λέξεις)

Μονάδες 25

ΛΥΣΗ

Στο άρθρο που παρατίθεται, ο συγγραφέας αναλύει τη σημασία της πληροφορικής επανάστασης που επέφερε το διαδίκτυο στην πρόσληψη και τη διαχείριση της γνώσης. Αρχικά, υποστηρίζει ότι η ισότιμη πρόσβαση στην ηλεκτρονική γνώση αναδεικνύει το διαδίκτυο σε σημαντικό δημοκρατικό «εργαλείο». Όμως, η εκ προοιμίου απόρριψη της τεχνολογίας εξαιτίας των κινδύνων που ελλοχεύουν, η υποβάθμισή της συγκριτικά με τα φλέγοντα προβλήματα των υπανάπτυκτων χωρών και η καθυστέρηση διάδοσης των επιτευγμάτων της προκαλούν σε ορισμένους δυσανασχέτηση. Από την άλλη, η συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία της πληροφόρησης, είτε ως δεκτών είτε ως παραγωγών αυτής, επιφέρει την αμφισβήτηση του φορέα της γνώσης και τελικά την υιοθέτηση μιας διαφορετικής εμπειρικής αντίληψης του καθενός για τον κόσμο. Επιπλέον, επιτείνεται η σύγχυση των πολιτών και από τον όγκο των πληροφοριών. Καταλήγοντας, θεωρεί ότι έχει επέλθει η επανάσταση στην πληροφόρηση, χωρίς όμως να είναι διακριτή η εξέλιξή της.

ΘΕΜΑ Β

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου.

Μονάδες 10

ΛΥΣΗ

Η έννοια της κοινότητας προϋποθέτει κοινά βιώματα και εμπειρίες, ώστε τα μέλη της να αναπτύσσουν μεταξύ τους συνεκτικούς δεσμούς. Τα άτομα, δηλαδή, που ζουν και δραστηριοποιούνται σε μια κοινωνία χρειάζονται κοινές προσλαμβάνουσες και παραστάσεις, κοινούς στόχους και προσδοκίες με τα υπόλοιπα μέλη, ώστε να καλλιεργείται μεταξύ τους πνεύμα συλλογικότητας, ομοψυχίας, συνεργασίας. Χωρίς αυτά τα στοιχεία, η κοινωνία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει επιτυχώς τα διάφορα αδιέξοδα, καθώς τα μέλη της δεν διακατέχονται από την ανάγκη να μοιραστούν και να παλέψουν για τα ίδια πράγματα. Απαιτείται, συνεπώς, μια σαφώς κωδικοποιημένη και ομογενοποιημένη επιστημονική και εμπειρική γνώση. Αυτή η ανάγκη, όμως, αναιρείται σε ένα κατακερματισμένο και πολυπληροφοριακό περιβάλλον, όπως το σημερινό, εφόσον τα άτομα πληροφορούνται για τα πάντα χωρίς να επικοινωνούν ουσιαστικά και χωρίς να θεμελιώνουν βαθύτερες σχέσεις ενότητας και αλληλεγγύης.

B2. α) Να αναφέρετε δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου. («Σ' αυτόν τον υπαρκτό [...] με την Αφρική»). (Μονάδες 4)

ΛΥΣΗ

Η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων. Συγκεκριμένα, βασικός τρόπος ανάπτυξης είναι η διαίρεση, καθώς ο συγγραφέας απαριθμεί τις τρεις γκρίνιες που ορθώνονται στον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης:

Διαιρετέα έννοια: γκρίνια

Διαιρετική βάση: ως προς τις επιπτώσεις της τεχνολογίας

Πηλίκο της διαίρεσης: «Η μία είναι η άρνηση... ανάπτυξή της», «Η δεύτερη γκρίνια... νέα τεχνολογία», «Η Τρίτη γκρίνια... «ψηφιακό χάσμα»».

Επιπλέον ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και παραδείγματα τα οποία επεξηγούν το καθένα από τα αποτελέσματα της διαίρεσης: «Ο Πολ Βιρίλιο ... "Πληροφοριακή Βόμβα"», «Τι να το κάνω ... για τον πυρετό;», «Ο Γουτεμβέργιος ... του 19^{ου} αιώνα».

β) Να βρείτε τη δομή της ίδιας παραγράφου. (Μονάδες 3)

Μονάδες 7

ΛΥΣΗ

Η δεύτερη παράγραφος έχει την ακόλουθη δομή:

- **Θεματική περίοδος:** «Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης...γκρίνιες»
- **Λεπτομέρειες – Σχόλια:** «Η μία είναι η άρνηση...με την Αφρική», που αποδεικνύουν τη θεματική περίοδο
- **Πρόταση κατακλείδα:** Δεν υπάρχει

B3. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«Πληροφοριακή Βόμβα»

«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»

«Πληροφοριακό άγχος»

(Μονάδες 3)

ΛΥΣΗ

- «Πληροφοριακή Βόμβα»: Τα εισαγωγικά περικλείουν τον τίτλο του συγγράμματος του Πολ Βιρίλιο

- «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»: Τα εισαγωγικά μεταφέρουν αυτούσια/αυτολεξεί μια επικρατούσα (διαδεδομένη) άποψη που εκφράζεται για κάθε νέα τεχνολογία

- «Πληροφοριακό άγχος»: τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν έναν ειδικό (επιστημονικό) όρο από την επιστήμη της Ψυχολογίας

β) Να βρείτε στο κείμενο πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας. (Μονάδες 5)

Μονάδες 8

ΛΥΣΗ

Χαρακτηριστικά σημεία μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας είναι τα ακόλουθα:

- i. «Ζούμε ένα κύμα εκδημοκρατισμού της γνώσης» (1^η §)
- ii. «Σήμερα, έρχονται διαδικτυακά στο σπίτι του» (1^η §)
- iii. «Ορθώνονται τρεις γκρίνιες» (2^η §)
- iv. «Καμία τεχνολογία, καμία επιστημονική ανάπτυξη δε διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο» (2^η §)
- v. «ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού» (2^η §),
Συμπληρωματικά, μεταφορική λειτουργία της γλώσσας εντοπίζεται και στα ακόλουθα χωρία:
- vi. «είναι το τυπικογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική» (2^η §)
- vii. «τα δίκτυα ισοπεδώνουν παλιές ιεραρχίες» (3^η §)
- viii. «πλημμύρα των αιρετικών κειμένων» (4^η §)
- ix. «το παλιό δεν έχει πεθάνει και το καινούργιο δεν έχει γεννηθεί» (4^η §)

B4. α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **πιθανών, ξεχνάς, κατακερματισμό, μετατρέπεται, διασπείρει.**
(Μονάδες 5)

ΛΥΣΗ

πιθανών = ενδεχόμενων

ξεχνάς = λησμονείς

κατακερματισμό = διάσπαση, τεμαχισμό, κατάτμηση

μετατρέπεται = μεταβάλλεται, αλλάζει

διασπείρει = διασκορπίζει, προκαλεί, μεταδίδει

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

υπαρκτό, άρνηση, σίγουρος, προσβάσιμο, λογικό.

(Μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΛΥΣΗ

υπαρκτό ≠ ανύπαρκτο, ανυπόστατο

άρνηση ≠ κατάφαση, αποδοχή

σίγουρος ≠ αβέβαιος

προσβάσιμο ≠ απρόσιτο, απροσπέλαστο

λογικό ≠ παράλογο, ανορθόλογο

Γ1. Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα τη χρήση του διαδικτύου, να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί δημιουργικά στο πλαίσιο του σχολείου. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΘΕΜΑ Γ

Ενδεικτικό διάγραμμα οργάνωσης του κειμένου

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Αγαπητοί συμμαθητές,

Πρόλογος

Στην εποχή της τεχνολογικής έκρηξης αναμφισβήτητα το διαδίκτυο αποτελεί μια από τις πιο συγκλονιστικές εκφράσεις αυτής της προόδου. Αποτελεί κατά πολλούς την κορωνίδα της τεχνολογικής αιχμής που χαρακτηρίζει τη μεταβιομηχανική εποχή. Το κύριο επιχείρημα όσων υποστηρίζουν κάτι τέτοιο είναι οι πρωτοφανείς δυνατότητες που δημιουργεί στους χρήστες που φέρνουν ριζικές αλλαγές στον τρόπο ζωής και αντίληψής τους, καθώς και νέα δεδομένα στους κυριότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ειδικότερα το διαδίκτυο έφερε επανάσταση στον τομέα της γνώσης με την ευρύτερη έννοια του όρου, δηλαδή πρόσβαση στην ειδησεογραφία, στην ψυχαγωγία, στην επιστημονική γνώση, σε πληροφορίες πολιτικοκοινωνικού και οικονομικού περιεχομένου καθώς και σε ζητήματα πολιτισμού, ανταποκρινόμενο σε κάθε αναζήτηση του χρήστη. Αυτή η πολυδιάστατη προσφορά του διαδικτύου βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και αναβάθμιση και αυτό που θα καταγράψουμε στην παρούσα ομιλία είναι απλώς τις μέχρι στιγμής κατακτήσεις στον τομέα της διάδοσης της γνώσης.

Κ. Μέρος

1^η Νοηματική Ενότητα

Θ.Π.1

Το διαδίκτυο διευκολύνει την εξάπλωση της γνώσης σε ποικίλους τομείς της συλλογικής ζωής.

- Εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε κάθε είδους πληροφορία.
- Δυνατότητα εύρεσης και αξιοποίησης γνώσεων που αφορούν εξειδικευμένους τομείς του επιστητού (τράπεζες δεδομένων, βιβλιοθήκες, αρχειακό υλικό, εικονική ξενάγηση σε μουσεία).
- Αξιοποίηση του διαδικτύου για καθαρά εκπαιδευτικούς σκοπούς (εξ αποστάσεως εκπαίδευση, προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα, εκπόνηση εργασιών από μαθητές - φοιτητές).
- Προάγει την επικοινωνία και το διάλογο μεταξύ των μελών της επιστημονικής κοινότητας γεγονός που ευνοεί την έρευνα και συντελεί στην εξεύρεση λύσεων σε επιστημονικά ζητήματα.
- Δίνει τη δυνατότητα σε κάθε χρήστη να αναδείξει και να ερμηνεύσει όψεις της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας προκειμένου να ευαισθητοποιήσει και να αφυπνίσει τους συμπολίτες τους, κάτι που οδηγεί στην εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας.
- Ενισχύει την ελευθερία της πολιτικής έκφρασης, δίνοντας φωνή σε καταπιεσμένους λαούς και ομάδες και αναιρώντας τις προπαγανδιστικές τακτικές των αυταρχικών εξουσιών.
- Επιτυγχάνεται η επαφή με νέα καλλιτεχνικά μορφώματα διασφαλίζοντας την αισθητική καλλιέργεια του δέκτη.
- Η γνωριμία με διαφορετικές κουλτούρες διαμορφώνει μια πολυπολιτισμική προσέγγιση του σύγχρονου κόσμου καλλιεργώντας την ανοχή στο διαφορετικό και προάγοντας διεθνιστικές αντιλήψεις.
- Διευκολύνει την οικονομική ζωή είτε παρέχοντας απλή ενημέρωση για προϊόντα και υπηρεσίες στο χρήστη, δημιουργώντας μια νέα αγορά εργασίας είτε ενισχύοντας την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Θ.Π.2

Η αξιοποίηση του διαδικτύου προσφέρει πρωτόγνωρες δυνατότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία.

- δημιουργία προϋποθέσεων πρόσβασης των σχολείων σε βάσεις δεδομένων, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό: εμπλουτισμός των σχολικών βιβλιοθηκών, έγκυρη και έγκαιρη αλληλοπληροφόρηση μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών και Υπουργείου, διαθεματικότητα (καλλιέργεια αναλογικής σκέψης → αύξηση λογικής και συναισθηματικής νοημοσύνης), συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
- διαδραστικοί πίνακες και υπολογιστές ανά τμήμα και μαθητή αντίστοιχα, μετάβαση από τη μονόδρομη στη διαδραστική μάθηση, ευχάριστη διδακτική εμπειρία, προσφορά επιπλέον κινήτρων για μάθηση, ενεργητική συμμετοχή στη μάθηση και βιωματική προσέγγιση – δημιουργικότητα μαθητών – καθηγητών, διευκόλυνση των μαθητών από συμμετοχή σε ομαδικές εργασίες
- εφοδιασμός των σχολικών μονάδων με λογισμικά προγράμματα και επεξεργαστές κειμένων με σκοπό την εκπαίδευση και προσαρμογή των αυριανών επαγγελματιών και πολιτών στα νέα επικοινωνιακά δεδομένα
- Αξιοποίηση του διαδικτύου για μια δια ζώσης επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια και τους γονείς των μαθητών με σκοπό την ενημέρωση γονέων και την ανταλλαγή απόψεων, ώστε να προλαμβάνονται προβλήματα παιδαγωγικής ή ψυχολογικής υφής και να διευκολύνεται το έργο τόσο της οικογένειας όσο και του ίδιου του σχολείου στην προσπάθεια ορθής διαπαιδαγώγησης του νέου.

Επίλογος

Η διαδικτυακή εμπειρία, που αποτελεί εκπληκτικό προνόμιο του σύγχρονου ανθρώπου και ειδικότερα του νέου, πρέπει να βιωθεί ως θετική κυρίως εμπειρία, ώστε να αποτελέσει εφελκυστήρα για την μετάβαση όχι απλώς σε μια νέα κοινωνία της γνώσης, αλλά σε μια κοινωνία «ανθρωπιστικής» γνώσης και ορθολογικής αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών. Αυτό προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση των πιθανών κινδύνων που απορρέουν από τη χρήση του σε ποικίλους τομείς της ζωής.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Α. Κείμενο και παραγωγή λόγου σχετικώς βατά. Το αντικείμενό τους επίκαιρο και, ως εκ τούτου, βιωματικό, εφόσον δεν υπάρχει μαθητής στις μέρες μας που να μη «σερφάρει» στο διαδίκτυο και να μη διακατέχεται από «πληροφοριακό άγχος». Με δεδομένο, λοιπόν, το γεγονός πως «για να γράψεις, πρέπει να 'χεις κάτι να πεις», οι μαθητές έχουν εξ εμπειρίας πολλά να πουν, έχουν με άλλα λόγια «πρόληψη του αντικειμένου» όπως λέμε στην παιδαγωγική επιστήμη.

Το βάρος, συνεπώς, στην αξιολόγηση των μαθητικών κειμένων πέφτει όχι τόσο στο περιεχόμενο όσο στη λογική αρτιότητα του κειμένου, στην τήρηση δηλαδή των αρχών της κειμενικότητας, στην ορθή χρήση της γλώσσας και φυσικά στην πρωτότυπη έκφραση. Με τον τρόπο αυτό αμβλύνονται τυχόν εκαπιδευτικές ανισότητες που θα προέκυπταν από κάποιο λιγότερο βιωματικό εκθεσιότιτλο· εκθεσιότιτλο που θα ζητούσε διαπραγμάτευση προβλήματος το οποίο ενδεχομένως δε θα είχαν στο σχολείο ή στο φροντιστήριο προσεγγίσει όλοι οι μαθητές.

Β. Οι ασκήσεις αρκετά ενδιαφέρουσες, παρουσιάζουν μικρή δυσκολία ως προς τη Β1, που απαιτεί από τους μαθητές συλλογιστική ικανότητα πάνω από το μέσο όρο για τη δόμηση παραγράφου και ως προς τη Β2 α) όπου η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων: απαρίθμηση «μορφών γκρίνιας» (διαίρεση) και χρήση παραδειγμάτων.

